

Fig. 1. Ovtrup. Ydre, set fra Sydøst.

H. M. 1936

OVTRUP KIRKE

MORSØ SØNDER-HERRED

Kirken, der er *Anneks* til Tæbring, ejedes efter Reformationen af Kronen¹, men tilskødedes 3. Februar 1721 Mathias Rosenørn paa Aakær, dog med Reservation af Jus vocandi². Den ejedes siden af private — fra 8. Marts 1854 af Sognets Beboere³ — indtil den overgik til Selveje 1. Januar 1911.

Sagn er optegnet om, at tre Damer, der var i Havsnød, da Limfjorden naaede Krastrup og Hemdrup Kær, lovede at opføre Kirken⁴ og om, at et Hul paa Taarnets Vestside under Glamhullerne ikke kan tilmures⁵.

Kirken ligger ret ensomt, paa højt Terræn, der falder jævnt mod Syd og Øst, brattere mod Nord. Kirkegaarden, fra hvilken der er vid Udsigt over Dragstrup Vig og Ty, hegnes af et indtil 2 m højt Kampestensdige, i hvilket der mod Øst er Laage, mod Vest Laage og Køreport, begge Steder mellem kløvede Granitstolper. 1698 nævner Regnskabet foruden »Stætten« ogsaa et tømret *†Porthus*, omklædt med Fjæle; 1711 blev der forfærdiget en Kirkelaage af Træ i Stedet for Kirkestætten, som var forfalden. Baade Porthus og Stætte blæste ned 1718; da en stor Del af Tømmeret brækkede, blev kun den sidste genopført Aaret efter.

Bygningen bestaar af romansk Kor og Skib samt Taarn fra sengotisk Tid. Orienteringen afviger til Nord.

Den romanske *Granitkvaderkirke*, Kor og Skib, har Skraakantsokkel. Kun

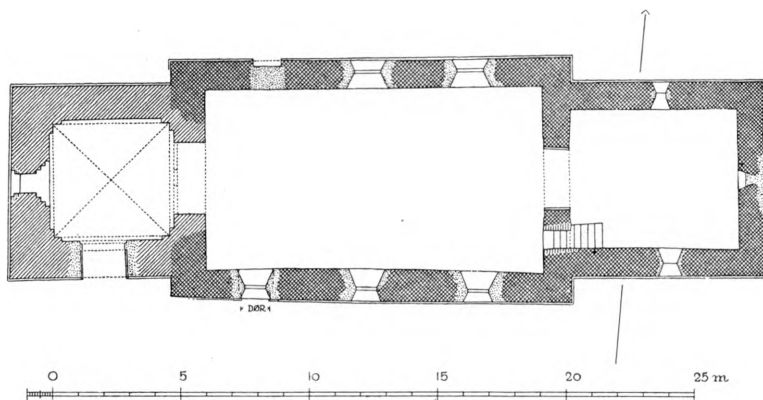

Fig. 2. Ovrtrup. Plan. 1 : 300. Maalt af C. G. Schultz 1940.

Koret har bevaret oprindelige Vinduer i nogenlunde uændret Stand. Østvinduet staar som Vægniche (165×78 cm), men ses ikke udvendig, hvor Muren er omsat. Nordvinduet⁶, der har Monolit-Overligger med falsede Overhjørner og Monolit-Saalbænk, er derimod endnu i Brug, det maaler i ydre Murflugt 158×76 cm. 1873 laa der to Vinduesoverliggere paa Kirkegaarden, og to andre fandtes ved Huse i Nærheden (Magnus-Petersen). 1902 blev een af disse, med forhugget Bue og med falsede Overhjørner, indsat over et nyromansk Vindue i Korets Sydmur⁷. De tre andre er sikkert dem, der nu sidder i Herregaarden Damsgaards Havegærde. I Skibet, hvis Murhøjde er o. 4,45 m, har det midterste Sydvindue romansk Østkarm, og begge Dørene ses som udvendige, sokkelbrydende Blændinger. Mellem Syddørens Skraakantsokkel og rundstavprydede Karme, af hvilke i hvert Fald den vestre er monolit (o. 2,10 m høj), er der indskudt korte, attisk profilerede Sokkelsten; Dørens Bredde er o. 115 cm, dens øvre Afslutning ødelagt af et moderne Vindue.

I den retkantede, uprofilerede Norddør (H. over Sokkelen 200 cm, Br. 110), der blev tilmuret 1905, ligger Tærskelstenen endnu paa Plads. Udfor den vestre af de monolitte Karme er der i Skraakantsokkelens Overside et Hul til Akseltræet for en $\dagger$ Dørfløj; Bøjlebeslaget til Akseltræets øvre Ende har været fastgjort i den brede Fuge over Karmstenen. I Vestsiden af den østre Karmmonolit er der et Hul til en Rigel, og i dens Nordside, lidt længere nede, endnu et (runt) Hul, vel til en Klinkhage. Trods den gammeldags Ophængningsmaade (sml. Vestløs S. 199) har den forsvundne Dørfløj næppe været ældre end 1860'erne⁸.

I det *Indre* har Korbuen lige afskaarne, ens profilerede Sökkeler (S. 784 Fig. 27), mens Kragstenenes Profiler er forskellige (S. 783 Fig. 7—8), den søndre svarende til Korbueprofilerne i Ljørslev (S. 783 Fig. 15), den nordre lige afskaaret mod Øst. Triumfmurens Taggavl er bevaret, sat af raa Marksten og gennembrudt af en uregelmæssig Aabning.

Ændringer og Tilføjelser. Det lave *Taarn*, fra o. 1500, ved hvis Opførelse Skibets Vestgavl sikkert er blevet nedrevet, har Skraakantsokkel, kraftigst fremspringende mod Nord, og er i meget stor Udstrækning opført af romanske Granitkvadre, paa Sydsiden næsten til Tagfodshøjde. Resten af Ydermurene er af raa Kamp og Munkesten. Hjørnerne, undtagen det sydvestre, er omtrent helt sat af hjørnehugne Sten. I Nordmuren er syv Buesten indmuret ved Siden af hinanden, stillet paa Højkant med den konkave Side udad, to andre ses i Sydmuren, og flere lignende skal findes i Nærheden af Kirken⁹. Endvidere sidder der Kvadre med Rundstavkant under nordre Glamhul og indvendig i dette et Stykke af en Vinduesoverligger. Det store Antal Kvadre (sml. †Vaabenhus) tyder paa, at den nuværende Taarnbygning har afløst et ældre, formodentlig mindre, *†romansk Taarn*, de omtalte Buekvadre kan stamme fra dettes Taarnbue. — Indvendig er Murene af raa Kamp. Taarnrummet, nu Vaabenhus, aabner sig mod Skibet med en overpudset Rundbue, hvori nu en moderne Skillemur med Døraabning; det dækkes af en ny, pudset Grathvælving, indbygget 1905¹⁰ med Benyttelse af oprindelige, runde Skjoldbueafsæt, iagttaget 1883 af Uldall. I Vest har Rummet et oprindeligt, rundbuet, tredobbelt falset Vindue, der udvendig er fladbuet og ombygget med smaa Sten. En i Skibets Vestgavl brudt Aabning giver Adgang til det mørke Mellemstokværk, der en Tid var tilgængeligt ad en nu fjernet Fritrappel gennem en Dør, yngre end o. 1880, som stadig ses østligt paa Nordsiden. Taarnet har sikkert været højere end nu. Af de glatte Gavle, der vender mod Nord og Syd, har den nordre et stort, fladbuet Glamhul, hvori Klokken hænger, udvendig muret af smaa Sten, indvendig raat udbrudt i det raa Kampestensmurværk, den søndre har højere oppe en rundbuet og falset Glug. Midt i denne Gavl, der ligesom det øverste Parti af søndre Taarnmur er ombygget med smaa Mursten, ses Aarstallet 1790 i Jernbogstaver¹¹.

Indtil 1905 havde Kirken et lavt og uanseligt *†Vaabenhus* foran Norddøren, sikkert fra o. 1850. Murene, der hovedsagelig var af Granitkvadre, havde næsten overalt Skraakantsokkel; i Gavlen var der en fladbuet Dør. Et ældre †Vaabenhus repareredes 1691 (Rgsk.)¹².

Den rundbuede Prædikestolsopgang i Triumfmuren er sikkert fra samme Tid som Prædikestolen.

Ved en Hovedreparation 1905 blev Vaabenhuset nedrevet. I Taarnrummet, der indrettedes til Forhal, indbyggedes det nye Grathvælv over de gotiske Skjoldbuer, og i dets Sydmur brødes der en stor, rundbuet, ny-romansk Dør, sat af nye Kvadre. 1939 blev Skibets nymodens, fladrundbuede Murstensvinduer afrettet, og der indsattes nye Træ-Karme (Arkitekt Jens Foged).

Korets og Skibets ydre Kvaderklædning samt de nederste Skifter i Taarnet staar blanke, Taarn og Gavle, af hvilke Korgavlen er ny, af smaa Sten, hvid-

Sophus Bengtsson 1930

Fig. 3. Ovtrup. Maleri i Altertavlens Storfelt, før Istandsættelsen (S. 823).

kalkede. Hvidtede er ogsaa en Stribe under Sugfjælen samt Vinduesomgivelserne i Skibet. Kirkens Tagværker og Bjælkelofterne i Kor og Skib er nye, af Fyr. Kor og Taarn er tækket med Bly, Skibet med Skifer. En Blyplade i Taarnets vestre Tagflade bærer Aarstallet 1866.

INVENTAR

Det romanske *Alterbord*, der er 106 cm højt, 180 cm langt, og ikke mindre end 186 dybt, er muret direkte opad Østvæggen. Baade den 28 cm tykke Plade, hvis Forkant dannes af en enkelt Kvader, og Sökkelen har ret stejl Skraakantprofil. Syldstenene blev afdækket og delvis borthugget 1939; da de laa meget højt, højere end Overkanten af Korbuesökkelen, maa der oprindelig have været Trin i Altergulvet op til Bordet. I Bordets Overside en Kvader med *Helgengrav* (24 × 14 cm, selve Relikviehullet rundt, 7—8 cm i Tvm.); dens ene Side dannes af Pladens forreste Sten; Dækstenen, af en lagdelt Stenart, er bevaret. 1793 laa der endnu Relikvier — »et lidet Stykke Ben og to smaa Klude« i Helgengraven¹³. Bordets rensede Forside er ophugget, det kalkede bageste Parti er delvis dækket af nyere Mur under Tavlen.

Altertavle (Fig. 4) i Høj-Renaissance fra o. 1600, fast komponeret med fire kanneleerede, toskanske Søjler og over Storgesimsen een stor Trekantgavl.

Fig. 4. Ovtrup. Altertavle (S. 822).

V. H. 1936

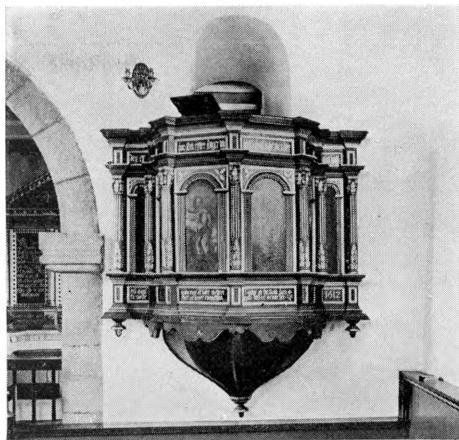
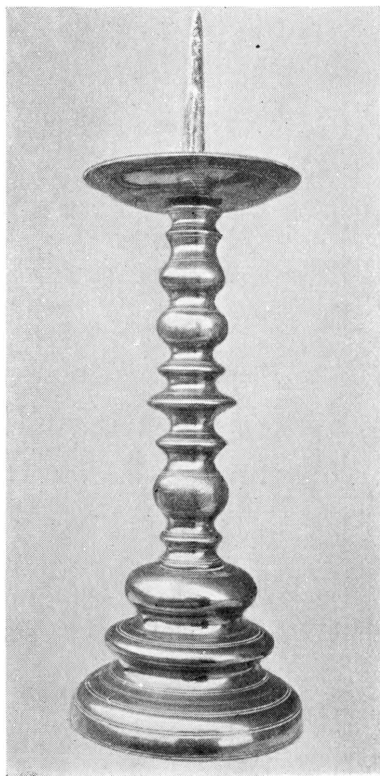

Fig. 5. Ovtrup. Prædikestol (S. 824).

H. M. 1936

Alle Rammelister, Gesims og Topgavl har Karnis-Tænder; Snitværk findes kun paa Vingerne, der indenfor en med Akantusblade lagt Volutkant har Frugtklaser. Den oprindelige Staffering, vistnok samtidig med Prædikestolens (sml. S. 825), der er fra 1612, er genfremstillet 1930¹⁴. Vingerne har Guldblade, lidt Sølv og grøn Lasur paa smalteblaa Bund, Søjlerne er gyldne med blaa Kanneleringer og røde Tværlæd; Tandsnittene staar gyldne paa rød Bund. Paa Postamentfremspringene er malet de fire Evangelisttegn, paa Gesimsfremspringene Englehoveder. Bevaret er det oprindelige Midtbillede, Nadveren (Fig. 3); i de øverste Hjørner, foran grønt Draperi, findes Smaabilleder af Kristus paa Korset og Gravlæggelsen. Farvevalget er manieristisk. Ved Istandsættelsen afdækkedes betydelige Rester af en Staffering fra 1732. Rammeværk og arkitektoniske Led var marmorerede, Midtbilledet havde faaet forskellige »Forbedringer«, i Sidefelterne var der malet Billeder af Moses og Aron. I Postamentfelterne under disse saas Spejlmonogrammer omgivet af rødt Draperi, og i Postamentets Midtfelt en Frakturindskrift: »Aar 1732 hafver Kirkens Patron H: Capit: A[ndreas R]ing og Frue [Ingeborg] Marie Gleerup til Damsgaard ladet denne Kirke[tafle] reparere og stafere«. Af hele denne Staffering er kun bibeholdt en Frakturindskrift paa Gesimsen (De kommer at skue mig... Ps. XLI V. 7), alle de andre Indskrifter er moderne, fra 1930. Samtidig med Stafferingen 1732 anbragtes der *Top-Ornamenter med barokt Bladværk paa Altertavlens Trekantgavl (nu paa Dueholm).

Altersølv. Kalk, sammenstykket af Dele fra o. 1650, nu 21,7 cm høj. Foden, paa bred, tunget Fodplade, har otte flade Tunger med indre Konturlinjer og passer slet til det sekskantede Skaft, hvis runde, sammentrykte Knop har opdrevne, spidse Blade og seks ikke meget fremspringende Rudebosser. Nyt Bæger fra o. 1900 (C. A. Noe). Under Fodpladen graverede Versaler: »W.

E.Horskjær 1939

Fig. 6. Ovtrup. Alterstage 1620 (S. 824).

Kalck oc Desk 28 Lod«. Paa Fodpladen to ens Mestermærker: I P. Skænket 1696 af Fru Elisabeth Rosenkrantz til Damsgaard, Generalmajor Schacks Hustru (Rgsk.)¹⁵. — Ny Disk, uden Dekoration og Stempeler.

Stager (Fig. 6), rigt profilerede, 44 cm høje, ret nøje svarende til Harring (S. 498). Paa Skaftet er der graveret to Adelskjolde (uden Hjelme) og Versaler:

»Hartvich Bille

Anna Kaas 1620«.

†*Messehagel* af rødt Fløjl, stafleret rundtom, med Kors af Trip (Uldfløjl med Rendegarn af Hør) og Sølvgalioner, nævnt 1686 (Rgsk.).

Font (Fig. 7), romansk (H. over Plintkvaderen 63 cm, Tvm. 60), af Granit, med flad, glat Kumme, langs hvis Rand der udvendig løber en svag Fals. Afløb midt i Bunden. Foden, der under en stejl Hals har et løgagtigt rundet Led, hvis Overflade deles i Trekkanter af indristede Linjer, hver anden Linje tredobbel, hviler paa en kvadratisk Kvader. Fonten er sandsynligvis hugget af en himmerlandsk

Mester; ganske tilsvarende Fonte kendes fra Aalborgegnen¹⁶ og det sydlige Vendsyssel.

Fad (Fig. 8) af Nürnbergerarbejde, fra o. 1575, 47,5 cm i Tvm. I Bunden Spejderne med Druetklassen, omgivet af Minuskelring, paa Randen stemplet Ornamentik og graveret Versaler P . P over Bomærkeskjold.

Nyere *Fontehimmel* paa Kirkeloftet, enkel, med udsavede Bøjler.

†*Korgitter*. 1873 stod der endnu et »Tralværk« af Træ, »meget broget og smagløst malet« og bærende Aarstallet 1732, mellem Skib og Kor (Magnus-Petersen). Fra dette stammer en **Fignrgruppe*, Kristus paa Korset mellem de to Røvere; Egetræet er rensat, de o. 50 cm høje Kors sorte. Nu paa Dueholm.

Prædikestol (Fig. 5) fra o. 1590—1600 (malet Aarstal 1612) i Renaissance, af Næssundtype og vistnok fra samme Værksted som Nors (sml. S. 252). Placeret paa Triumfvæggen foran Trappe gennem Muren. Til den firsidede Karnap slutter sig to smalle Sidefag. Storfelternes fladbuede Arkader har kannelerede Pilastre, med meget enkle Listekapitæler, men uden Fodled; Buerne er smykket med Perler, Buevinklerne med Akantus-Treblade. Hjørne-

E. M. 1939

Fig. 7. Ovtrup. Font (S. 824).

E. Horskjær 1939

Fig. 8. Ovtrup. Daabsfad (S. 824).

søjlerne har kannelerede Skafter med ungrenaissance-agtige Skedblade og langstrakte, korintiske Kapitæler. Hængeornamentene er fornyede (efter Tæbring), Underbaldakinen glat. Den tarvelige, halvrunde Himmel, af Fyr, er fra 1800'erne¹⁷, Midtrosetten er dog ældre og skaaret i Eg. Stolens oprindelige Staffering er genfremstillet 1930; brunrødt dominerer over Guld, Sølv, grønt og blaåt. I Felterne Bibelsprog; i Fodfelterne Matt. 4,11, Marc. 1,15, Luc. 11,28 og Johs. 8,47, i Gesimsfelterne Johs. 8,12. Storfelternes løse og flygtige Evangelistbilleder er malet af Rasmus Jensen Thrane af Nykøbing, der 1711 fik 18 Rdlr. for at renovere og med ægte Guld og Maling at staffere Prædikestolen samt 4 Rdlr. for at male og staffere †*Skriftestol*, †*Degnestol* og †*Opgang* til Prædikestol (Rgsk.).

Nye Fyrretræs *Stolestader* afløste 1895 et ældre, lukket †*Stoleværk*, sikkert delvis fra Begyndelsen af 1700'erne¹⁸.

Klokke. »Støbt Aar 1887 hos Chr. Christensens Enke, Aarhus«, Tvm. 78 cm. Paa den ældre †*Klokke*, der var uden Indskrift, fandtes et Bomærke.

GRAVMINDER .

Gravsten. O. 1692, over Knud Pedersen, født paa Damsgaard 22. Oktober 1686, død 14. December 1692. Rødbrun, ølandsk Kalksten, 93 × 66 cm, med Fraktur; Initialerne er rigt snørklede. I Hjørnerne runde Evangelistsymboler; i rundt Felt mellem de to øverste ses Lammet med Korsfane, hvilende paa et Kors. Indskriftfeltet, der naaer ned mellem de to underste Evangelistsymboler, flankeres af skarptsnoede Rundstave. Indvendig i Korets Sydmur.

†*Grausten*, romansk, af rød Granit, 136 cm lang, med latinsk Kors i Relief, laa 1873 som Tærskel i Vaabenhusdøren (Magnus-Petersen).

†*Grautræ*, lagt 1715 over Niels Hansen i Fjallerslev »efter Øvrighedens Anstalt« (Rgsk.).

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1686—1719, div. Aar (LA. Viborg). — Museumsindberetninger af J. Magnus-Petersen 1873, Povl Jensen 1931 (Inventar), G. A. Jensen, E. Moltke og E. Horskjær 1939.

Johan P. Hovinøller: Ovtrup Kirke, i AarbMors. 1930. S. 74 ff.

F. Uldall: Optegnelser om de danske Landsbykirker III. 1883. S. 46 (NM).

¹ Fortegnelser over Danmarks Kirker o. 1630 og 1666 (RA). ² Specifikationer over Konge- og Kirketiender 1680—1743 (RA). ³ Hovmøller. S. 83. ⁴ Danske Sagn 2. Udg. III. B. 13. ⁵ Danske Sagn, V, 255. ⁶ Genaabnet 1902. Hovmøller. S. 74.

⁷ Hovmøller. S. 74. ⁸ I Loven om Kirkesyn af 1861 § 11 henstilles, at Kirkedørene indrettes til at aabne udad eller til at skyde til Siden. ⁹ Hovmøller. S. 76. ¹⁰ Hovmøller. S. 75. ¹¹ 1696—98 foretoges en større Reparation af Taarnet (Murmestrene Knud Nielsen af Hvidbjerg og Lauritz Andersen af Karby); Arbejdet specificeres ikke, men det ser ud til, at Tømmerværket blev helt fornyet. 1699 reparerer de samme Murmestre Kirketaarnet paa søndre, vestre og nørre Side, samtidig bliver hele Kirken »dønniket« ud- og indvendig (o: Kvaderklædningen fuget og den indre Puds repareret) (Rgsk.). ¹² 1797 synes Kirken ikke at have haft noget Vaabenhus (sml. Kirkeplan paa Matrikelkortet Fig. 9). ¹³ C. Schade: Beskrivelse over Øen Mors. Aalborg 1811. S. 96. ¹⁴ Af Povl Jensen. ¹⁵ Joachim Schack døde 1700. ¹⁶ M. Mackeprang: Danmarks middelalderlige Døbefonte. 1941. S. 196. Til den her nævnte Gruppe kan, foruden Ovtrup, føjes Fontene i Hals (Kjær Herred) og i Borglum Klosterkirke. ¹⁷ Jep Christensen Dragsbech, Snedker af Nykøbing, forfærdiger den nedtagne †Himmel over Prædikestolen, sammenhefter den paa ny, forfærdiger den med Lister og Knapper og ophænger den.

⁴ Slettedaler (Rgsk.). ¹⁸ 1704 gjorde Snedkeren Jens Jensen 5 indelukte Stole (7 Sldlr.

2 Mk.), og 1709 modtog Jep Christensen Dragsbech 14 Slettedaler for 8 Mandfølkestole, indelukte med Panelværk, samt 4 Slettedaler for at reparere de to Herskabsstole (Rgsk.).

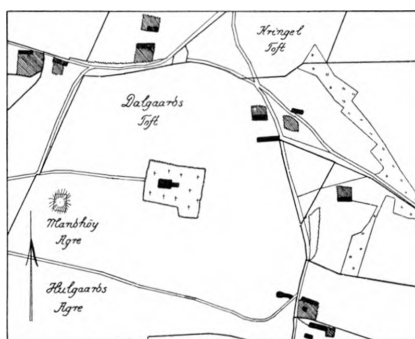

Fig. 9. Ovtrup 1797.